Verlengde leertijd op het Gerrit Rietveld College:

De Brede School Academie

De Brede School Academie: concept
De elf basisscholen uit de wijk Overvecht zijn sinds enkele jaren verenigd in de Brede School Overvecht. Gezamenlijk hebben zij het initiatief genomen om te starten met de Brede School Academie (BSA). In samenwerking met het Gerrit Rietveld College, een VO-school voor mavo, havo en vwo, richten zij zich op een specifieke groep kinderen: onderpresteerders uit de groepen 6,7 en 8 van het PO en de eerste klassen van het VO. Het gaat daarbij om kinderen met HAVO/VWO-potentie.

Aanleiding daarvoor is dat de uitstroomcijfers PO naar het havo/vwo in Overvecht beneden het landelijk gemiddelde liggen. Taalachterstand is daarvan een belangrijke oorzaak. Een aanzienlijk deel van de kinderen is van allochtone afkomst. Onder hen bevindt zich een groep kinderen die voldoende capaciteiten heeft voor havo of vwo, maar die potentie vanwege taalachterstand niet waarmaakt en op de mavo belandt. Een andere groep kinderen komt wel op het havo/vwo terecht, maar ondervindt daar vanwege taalachterstand alsnog moeilijkheden. Doelstelling van de BSA is om de doorstroom naar havo en vwo te verhogen en vervolgens ook de schoolloopbanen van de leerlingen in havo en vwo succesvoller te laten verlopen. Bij de selectie van leerlingen voor de BSA wordt niet alleen gelet op de leerprestaties en capaciteiten van de leerlingen; ook de motivatie van de leerlingen én de ouders speelt een belangrijke rol.

In het schooljaar 2009-2010 is een curriculum ontwikkeld door de curriculumwerkgroep met ondersteuning van taaldeskundigen, er is voorlichtingsmateriaal ontwikkeld voor het werven van leerlingen en het informeren van ouders en andere betrokkenen (website, folders, posters), er zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd, leerkrachten geworven, enzovoort. Voor de BSA-groepen met leerlingen van de basisscholen is een aparte locatie gehuurd, centraal gelegen in de wijk, die aantrekkelijk en modern is ingericht, met per lokaal een centrale leestafel, hoge tafeltjes met laptops en veel lectuur en literatuur. Ook op het Gerrit Rietveld College is speciaal voor de BSA een multifunctioneel lokaal gebouwd, dat lijkt op de lokalen van de PO-groepen.

De BSA is in september 2010 van start gegaan met 6 PO-groepen van 15 leerlingen uit groep 6, 7 en 8. In januari 2011 is de eerste VO-groep gestart (16 leerlingen). De groepen hebben twee middagen per week les: anderhalf uur na schooltijd. Zowel in de PO- als in de VO-groepen wordt gewerkt aan het verbeteren van de taalvaardigheden, waarbij woordenschat en begrijpend lezen centraal staan. Er wordt op een uitdagende manier gewerkt, met veel aandacht voor de actualiteit.

De BSA heeft een bijzonder profiel ontwikkeld: het is een exclusieve school, een ‘Academie’ voor bijzondere kinderen met veel talent, met een wachtlijst (het ‘Ajax van het onderwijs’) en als eis en doelstelling een ‘academische werkhouding’. Vanaf het begin is er veel aandacht besteed aan PR en dat werpt zijn vruchten af. Ouders en leerlingen zijn enthousiast: de opkomst op ouderavonden is vrijwel 100%, er zijn meer aanmeldingen dan plaatsen en er haken (vrijwel) geen leerlingen tussentijds af. Volgens betrokkenen is een belangrijke succesfactor van de BSA dat hier ‘de sleutel’ is gevonden om de ouders en kinderen uit deze doelgroep te bereiken: dit is een topschool, voor toptalenten. Steeds wordt benadrukt dat de kinderen veel in hun mars hebben.

Gerrit Rietveld College
Het Gerrit Rietveld College (GRC) is een interconfessionele scholengemeenschap (rk/pc) voor mavo, havo, atheneum en gymnasium. Ook heeft het GRC een technasium-afdeling, voor havo- en vwo-leerlingen, van de brugklas tot het examen. Verder biedt het Gerrit Rietveld College aan leerlingen uit klas 1 de mogelijkheid lessen op de *Brede School Academie* (BSA) te volgen, met als doel om de taalvaardigheid te vergroten en de doorstroming naar havo en vwo te bevorderen. De eerste BSA-groep, met 16 leerlingen uit de brugklas, is in januari 2011 van start gegaan.

Het Gerrit Rietveld College wilde graag in de BSA participeren, omdat het BSA-concept goed past bij de leerlingen. De school heeft een groep leerlingen die kampt met taalachterstanden. Het is ook de enige school in dit deel van Utrecht die mavo tot vwo aanbiedt.

Selectie
Naast de cognitieve capaciteiten speelt bij de selectie van de leerlingen ook de motivatie van leerlingen en ouders een rol. Om vast te stellen of zij voldoende (intrinsiek) gemotiveerd zijn, vinden op de basisscholen intakegesprekken plaats met leerlingen en ouders, op basis waarvan een selectie wordt gemaakt (een deel van deze leerlingen stroomt later door naar de BSA op het GRC). Voor de samenstelling van de eerste BSA-groep op het GRC is dat in de eerste helft van het schooljaar 2010-2011 ook gebeurd. Het komend schooljaar (2011-2012) zullen er leerlingen instromen die al in groep 8 aan de BSA hebben deelgenomen. De selectie van deze leerlingen krijgt een plek binnen de warme overdracht van de basisscholen naar het GRC: met de leerkracht van groep 8 wordt overlegd welke leerlingen in aanmerking komen voor de BSA. Voorafgaand aan de start van de BSA tekenen ouders, leerlingen en de BSA gezamenlijk een contract, waarin een aantal afspraken staan m.b.t. de deelname aan de BSA (aanwezigheid, deelnemen aan ouderavonden, etc.).

Inhoud
De leerlingen gaan twee keer per week na schooltijd anderhalf uur naar de BSA. De opbouw van de BSA-lessen is in de PO- en VO-groepen grotendeels gelijk. Ook wordt zowel in het PO als in het VO gewerkt met de methode Nieuwsbegrip.

Het curriculum van de BSA is met zorg samengesteld, onder begeleiding van externe taaldeskundigen. Elk onderdeel van het curriculum is goed doordacht, onderbouwd en uitgeprobeerd. Aldus één van de docenten: *'We hebben goed bij elk onderdeel stilgestaan. We doen hier niks **zomaar**.'* De docenten werken in alle groepen volgens een strak programma, met duidelijke kaders. Er wordt geen tijd verspild, er zijn duidelijke doelen en er is een duidelijke structuur. De invulling is daarbinnen wel deels vrij; deze wordt elke week aangepast aan de actualiteit. Leerlingen kunnen ook zelf onderwerpen inbrengen. De docenten zoeken geschikte teksten bij de thema's die centraal staan.

Het programma van de BSA-groep op het GRC ziet er als volgt uit:

- Leestafel: lezen in kranten en tijdschriften en daarover napraten
- Agenda doornemen
- Leesbeleving
- Kern:
  - Les 1: tekst behandelen (daarbij komen per week 10 woorden aan de orde). Op basis daarvan onderzoeksvragen formuleren.
  - Les 2: antwoord vinden op de onderzoeksvragen.
- Evalueren van de les + huiswerk opgeven. (Huiswerk: geleerde woorden gebruiken in een zin, thuis lezen, etc.)

Team

De BSA-lessen worden verzorgd door een docent die voor twee dagen per week in dienst is bij de BSA (gefinancierd vanuit de subsidieregeling Onderwijstijdverlenging van het ministerie van OCW). Daarvan werkt ze één dag als BSA-docent op het VO (daarbij hoort ook curriculumontwikkeling en gezamenlijke voorbereiding met de PO-docenten). Op de andere dag werkt ze als POVO-coördinator. Binnen het GRC werkt ze nauw samen met de taalcoördinator.

Inbedding in schoolbeleid
De methode Nieuwsbegrip vormt de belangrijkste verbindende schakel tussen het reguliere onderwijs en de BSA. Tijdens de lessen van de BSA worden de teksten en thema's die onder schooltijd bij Nieuwsbegrip zijn behandeld, verder uitgediept. Het GRC werkt al twee jaar met Nieuwsbegrip, in extra Nieuwsbegrip-lessen (een lesuur per week voor mavo- en havo-leerlingen uit de klassen 1 en 2). Het betekenisvol leren bij de BSA (o.a. met Nieuwsbegrip) sluit hierop aan.

De BSA past goed bij andere ontwikkelingen binnen het GRC. De sectie Nederlands en de taalcoördinator zijn bezig de doorlopende leerlijn te versterken op het gebied van taalvaardigheid. Nieuwsbegrip wordt verbonden met het vak Nederlands. Ook wil men ervoor gaan zorgen dat de leesmethodiek die bij Nieuwsbegrip hoort, ook door docenten van andere vakken gehanteerd kan worden.

Tegelijkertijd wordt veel aandacht besteed aan het aantrekkelijk houden van de school voor hoog presterende leerlingen (dus de school moet *breed* blijven). Ook bij deze doelstelling sluit de ambitieuze BSA goed aan.

'Opbrengst'
Volgens de BSA-docent zijn sommige kinderen echt in hun element op de BSA. Er zijn ook enkele leerlingen die op de BSA minder op hun plek lijken. Een essentieel element hierin is de motivatie om te leren. Er is een verschil tussen leerlingen die vooral deelnemen omdat ze denken dat ze daardoor een hoger schoolniveau kunnen halen (denken dat er 'winst' te behalen valt – een vorm van extrinsieke motivatie) en leerlingen die vooral de wens hebben om zich te ontwikkelen en zich graag in allerlei onderwerpen willen verdiepen (leergierig zijn – een vorm van intrinsieke motivatie). De tweede groep kinderen heeft uit zichzelf een meer 'academische' leerhouding en past daardoor beter op de BSA.

De docent verwacht dat een belangrijke opbrengst van de BSA een 'versterkt gevoel van competentie' is. Het is nog erg vroeg om over 'opbrengsten' te spreken, maar kinderen lijken er langzaam maar zeker meer vertrouwen in te krijgen dat zij in staat zijn om teksten te lezen en dat het leuk is om de krant te lezen. *'Ze hebben het nu al vaak over dingen waar ze het anders nooit over hebben met elkaar.'* De docent is zelf erg enthousiast over het werken op de BSA: *'Iedereen die betrokken is bij de BSA is heel enthousiast. Ik denk ook dat het werkt. Kinderen die echt iets willen zien hier kinderen die dat ook hebben. Ze zien dat ze niet de enige zijn en dat motiveert. Het is heel spannend of het uiteindelijk ook echt effect heeft.'*

Verschil met PO
Zowel in de PO-groepen als in de VO-groepen slaat de BSA-aanpak aan. Toch constateren verschillende betrokkenen bij de BSA een aantal belangrijke verschillen. Voor andere scholen die met dit concept aan de slag willen gaan, is het goed om met deze verschillen rekening te houden.

- De animo voor deelname aan de BSA was het afgelopen jaar op het VO kleiner dan op het PO. Oorzaak hiervan is mogelijk dat het voor VO-leerlingen meer belastend is dan voor PO-leerlingen om aan de BSA deel te nemen. VO-leerlingen hebben vaak al langere schooldagen en meer huiswerk. Daarnaast was de infrastructuur voor het werven van leerlingen op het VO het afgelopen nog minder sterk dan op het PO: het concept was onder de docenten nog minder

bekend en de docenten kenden de leerlingen aan het begin van de brugklas nog minder goed. In het volgende schooljaar loopt dat anders, mede omdat er nu leerlingen zullen instromen die op het PO al aan de BSA hebben deelgenomen.

- In de VO-groep was het tot nog toe lastiger om de gewenste 'academische werksfeer' te creëren dan in de PO-groepen. Volgens de rector van het GRC is een 'academisch werkklimaat' (net als in het PO) wel haalbaar, maar is het nu eenmaal zo dat leerlingen op deze leeftijd in een andere ontwikkelingsfase zitten dan PO-leerlingen ('last krijgen van hun hormonen') en dan ook wel eens geneigd zijn om de les te verstoren. Dat vereist pedagogische vaardigheden van alle docenten: klassenmanagement, maar ook voldoende differentiëren en voldoende waardering geven. Verder is het in dit kader belangrijk om te zorgen voor een goede afstemming tussen de BSA en de rest van de school. Als er leerlingen 'rommelen' op de BSA, moet de BSA-leerkracht kunnen terugvallen op een structuur waarin dat adequaat wordt opgelost. Het is belangrijk dat er goed contact is met de mentoren. Naarmate de docenten van het GRC meer bekend raken met de BSA-docent en andersom, zal dit naar verwachting beter gaan.
- De VO-groep die het eerste halfjaar heeft deelgenomen, kende grotere niveauverschillen dan de PO-groepen: van mavo tot gymnasium. Hoewel het curriculum in principe bij al deze leerlingen past, is het gevaar dat de sterkere leerlingen de zwakkere leerlingen in de groep overstemmen. Een aandachtspunt voor de docent is dus om de spreekruimte van de zwakkere leerlingen in de groep te waarborgen.
- De ouders van de VO-leerlingen staan meer op afstand dan de ouders van de PO-leerlingen. Ouders ondertekenen wel het BSA-contract, maar zijn door het jaar heen volgens de docent minder betrokken dan de ouders van PO-leerlingen.

Meten van resultaten
Het GRC maakt gebruik van de Cito VAS-toetsen voor het meten van resultaten. Ook wordt gekeken naar de rapportcijfers. Het start- en eindniveau van de leerlingen wordt gemeten. De resultaten van BSA-leerlingen kunnen met andere leerlingen worden vergeleken.

Het benoemen van het effect van de BSA vindt de rector een lastig punt. Naast de BSA is er immers ook grote inzet van de school in de lessen Nederlands, in de Nieuwsbegriplessen en er zijn taalsteunuren. Bij de evaluatie wordt het komende jaar ook ingezet op de vraag wat deze verschillende onderdelen van elkaar kunnen leren. De taalcoördinator heeft hierin een centrale rol: hij zorgt voor samenhang en afstemming tussen de verschillende onderdelen.

Andere partijen
Inmiddels wordt ook op de twee stedelijke categorale gymnasia gewerkt aan het realiseren van BSA-groepen. Op dit moment wordt hier het curriculum uitgewerkt. Het feit ook andere VO-scholen bij de BSA willen aanhaken, kan voor de BSA als een succes worden beschouwd.

Successen en aandachtspunten
De rector van het GRC benoemt ten aanzien van de BSA de volgende successen:

- Leerlingen zijn enthousiast, worden taalvaardiger en krijgen kansen.
- De eerdere keuze voor Nieuwsbegrip, de inzet van de sectie Nederlands en taalcoördinator voor een samenhangend taalbeleid en visievorming op het taalbeleid binnen de school vormen een goede basis voor de BSA.
- De duidelijke en bewuste keuze voor het willen zijn van een multiculturele school met veel aandacht voor taal. De BSA past daar heel goed in.

Aandachtspunten
De rector benoemt voor de komende tijd enkele aandachtspunten:

- Een lange adem hebben. Volhouden. Eerst investeren, ook al zijn concrete resultaten nog niet direct zichtbaar.
- Doorgaan met het ontwikkelen van een goede doorgaande lijn.
- Resultaten blijven volgen, om te weten te komen wat het effect is van het doortrekken van de BSA in het VO en welke elementen daaraan bijdragen.

De projectleider van de BSA wijst met name op de doelstelling om het academische leerklimaat in de VO-groep van de BSA verder te verbeteren. Hij zoekt op verschillende vlakken naar mogelijkheden voor verbetering: docent, leerling, cultuur, curriculum en selectie.